

Іншою причиною антиєврейських гонінь була підготовка Сталіним чергової чистки в партії. 7 лютого 1953 року в Харкові був заарештований видатний ендокринолог, один із творців української радянської системи охорони здоров'я, професор В. М. Коган-Ясний. Завдяки зусиллям Віктора Мойсейовича в Харкові був відкритий перший у світі Інститут експериментальної ендокринології. Тут у 1923 р. В. М. Коган-Ясний отримав перший вітчизняний інсулін. Віктора Мойсейовича звинуватили відразу в трьох злочинах непов'язаних між собою: у націоналізмі, шкідництві в лікарській діяльності і в аморальній поведінці. У ході слідства В. М. Коган-Ясний переніс тяжкі моральні та фізичні знущання, але не визнав висунутих звинувачень. Його врятувала смерть Сталіна, але сили вченого були підірвані. Віктор Мойсейович так і не домогся повної реабілітації і помер в 1958 р. Ще однією жертвою «справи лікарів» став завідувач кафедри клінічної та експериментальної неврології та психіатрії Українського НДІ М. М. Зеленський. Він організував евакуацію та відновлення інституту в роки війни, М. М. Зеленський був нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора і Червоної Зірки, медалями «За перемогу над Німеччиною» та «За доблесну працю під час Другої Світової війни». Незважаючи на досягнення, Зеленського М. М. виключили з партії і звільнили, після чого була антисемітська чистка в інституті, що завдала значної шкоди науковому центру радянського значення. Штучно створена «Справа лікарів» була продиктована зовнішньополітичними інтересами сталінського керівництва. Значення та актуальність «справи лікарів» полягає в тому, що вона яскраво ілюструє проблему простої людини в умовах тоталітарного рішення державних завдань, що відбувається за рахунок страждань ні в чому невинних людей, які стають «хлопчиками для биття» в умовах можливості вплинути на відхилення реальних цілей влади і декларованих нею мотивів, як це було в нацистській Німеччині, де винищення євреїв було не самоціллю, а лише відволікаючим ходом, здатним вирішити соціальне питання за рахунок інших націй.

Використана література

1. Історія медицини та охорона здоров'я в Україні: Наук.-допоміж. покажчик літ. / Державна наукова медична бібліотека / Р.І. Павленко (ред.) Світлана Євгеніївна. Бадрук (скл.) – К. – 80 с.
2. Заблудовський П. Е. Історія медицини. / Заблудовський П. Е. Методичний посібник – М.: Медицина, 1998. – 113 с. – Бібліогр: С. 18–35.

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА М. А. АНГАРСЬКОЇ В РОЗВИТОК ЛІКОЗНАВСТВА (ДО 110-Ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Кубарева І. В., Гавриш Н. Б.

У 2017 р. відзначається 110 річниця від дня народження професора Ангарської М. А. – видатного вченого, організатора фармацевтичної науки і практики. Метою дослідження є систематизація даних про наукову спадщину та висвітлення особистого внеску Марії Андріївни Ангарської в розвиток вітчизняної фармакології та фармації.

У роботі використано методи наукового аналізу, зокрема узагальнення, історичний, ретроспективний. У результаті дослідження встановлено, що Марія Андріївна Ангарська народилася 29 січня 1907 р. у с. Первомайське Донецької обл. Здобувши в 1930 р. на базі хіміко-фармацевтичного інституту (м. Одеса)

диплом за спеціальністю хімік-аналітик, розпочала свою наукову діяльність працюючи в провідних наукових установах – протягом року в Українському інституті патології і гігієни праці (м. Харків), а потім з 1931 р. до 1938 р. в Українському науково-дослідному санітарно-хімічному інституті (нині Інститут фармакології і токсикології АМН України, м. Київ).

Навчання в аспірантурі та захист кандидатської дисертації за фахом «Медицина» відбулися в Українському інституті експериментальної медицини (м. Харків). Подальша доля Марії Андріївни була пов'язана з діяльністю в Українському науково-дослідному хіміко-фармацевтичному інституті (м. Харків) (нині Державний науковий центр лікарських засобів (ДНЦЛЗ), на посаді директора [2]. Велику роль в її становленні як вченого відіграла науково-дослідна робота з вивчення дії серцевих глікозидів на обмінні процеси в серцевому м'язі під керівництвом видатного вітчизняного фармаколога проф. О. І. Черкеса.

Необхідно зазначити, що у довоєнні роки широкого застосування набули лікарські засоби виготовлені на основі рослинної лікарської сировини. Враховуючи цю потребу фітохіміки, технологи, фармакологи Українського науково-дослідного хіміко-фармацевтичного інституту на чолі із проф. Ангарською М. А. досліджували фармакологічну дію рослинних препаратів української флори. Результатом цих досліджень стало впровадження в медичну практику цілої низки препаратів для лікування серцево-судинної системи та органів травлення [4].

У роки Другої світової війни УНДХФІ було евакуйовано до м. Фрунзе Киргизької РСР. Завдяки зусиллям Марії Андріївни було збережено основний кадровий склад і організовано успішну роботу колективу інституту на виконання тих складних завдань, які ставили перед нею охорона здоров'я країни та воєнний час. У результаті, вітчизняна медицина отримала такі необхідні фронту знеболювальні (морфін із маку), ранозаживляючі (на основі каротину), серцево-судинні препарати першої допомоги (отримано субстанцію із насіння строфантину і ампульних розчинів строфантину). У воєнні роки під науковим керівництвом Ангарської М. А. колектив провів фармакогностичний аналіз 240 видів рослин флори Киргизії. У цей період Марія Андріївна за сумісництвом працювала асистентом, потім доцентом кафедри фармакології Киргизького медичного інституту [4].

Після реевакуації до Харкова завдяки Ангарській М. А. в УНДХФІ відбулося перепрофілювання інституту на безпосередній зв'язок із промисловістю та розробку ЛЗ за повним циклом – від наукового пошуку до впровадження в медичну практику, що створило міцний авторитет серед працівників фармацевтичної промисловості [3].

У повоєнний період з 1944 по 1951 р. професор Ангарська М. А. за сумісництвом працювала в Харківському фармацевтичному інституті (нині НФаУ), де очолювала кафедру фармакології. Вона була не лише талановитим науковцем, але й педагогом, лекції якої охоче відвідували студенти ХФІ [2].

Наукові дослідження були спрямовані на розв'язання актуальних проблем фармакології біологічно активних речовин – пошук і вивчення фармакодинаміки серцево-судинних, коронаророзширюючих, протисклеротичних, протиопікових, фітоферментних препаратів. Під керівництвом і за участі Марії Андріївни були вивчені фармакологічні властивості понад 20 серцевих глікозидів, в тому числі низки оригінальних. Із наперстянки *Digitális lanáta* отримано та досліджено фармакологічну активність та впроваджено у виробництво глікозид дигоксин і b-

метилдигоксин, що за фармакотерапевтичними характеристиками є найбільш перспективними [4].

Досліджено, що в період з 1951 по 1970 р. під керівництвом М. А. Ангарської УНДХФІ впровадив в медичну практику більше 60 препаратів, переважна більшість яких рослинного походження («Дигітоксин», «Дигоксин», «Гитоксин», «Келин», «Раунатин», «Аймалін» «Плантаглюцид» та ін.). У 1967 р. М. А. Ангарська захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фармацевтичних наук на тему «Порівняльна характеристика деяких серцевих глікозидів». У 1969 р. їй було присвоєно звання професора [1].

Марія Андріївна є автором понад 100 наукових праць і 10 винаходів, багато років вона була членом редакційної ради журналу «Фармакологія і токсикологія» АМН СРСР і Всесоюзного наукового товариства фармакологів. Під її керівництвом виконано 12 докторських і кандидатських дисертацій [5].

Узагальнюючи зазначимо, що науковий доробок професора М.А. Ангарської і на цей час не втратив актуальності і має велике значення для розвитку охорони здоров'я і фармації.

Використана література

1. Ангарская М. А. Сравнительная фармакологическая характеристика некоторых сердечных гликозидов: докт. дис / М.А. Ангарская. – Х., 1968
2. Архівна справа: Архів Національного фармацевтичного університету. – 1945. – № 13
3. Маслова Н. Ф. Ангарская М. А. К 75-летию ГНЦЛС / Н. Ф. Маслова // Фармаком. – 1995. – № 8/9. – С. 22-23
4. Маслова Н. Ф. Основные этапы создания лекарственных препаратов природного происхождения в ГНЦЛС // Фармаком (Спецвыпуск). – 2007. – № 1. – С. 3–11
5. Славетні імена Національного фармацевтичного університету. Ректори та професори: нариси про життя та діяльність видатних учених Національного фармацевтичного університету / НФаУ; редкол. В. П. Черних [та ін.]; за ред. В. П. Черних. – Х.: Прапор, 2005. – 200 с.

GRUBE WILHELM FEDOROVYCH: STEPS OF PROFESSOR'S CARRIER

Martynenko N. M.

This year scientific community celebrated 190-year jubilee of Wilhelm Fedorovich Grube, an outstanding surgeon, pathologist, and Professor of Operative Surgery Department of Kharkiv University.

W. F. Grube was born in poor family in Nighush village of Kurland guberniya (now it is the territory of Latvia). The elementary education he had got at home, and later entered Riga gymnasium. After that he became a student of theology faculty of Dorpat University (now it is the territory of Estonia). In two years he transferred to medical faculty and in 1850 he graduated it with honour. In a year he defended dissertation devoted to the benign tumors of nose. The next his dissertation was devoted to the sciatica hernia. It brought him the scientific degree of Doctor of Medicine and Surgery.

As a public funds' student, W. F. Grube had to work off 2 years as a navy surgeon. During this period he studied the organization of medical affair in clinics and hospitals of port cities. After the maritime service he was appointed as a staff surgeon of a big